

Амбасадор Лоренс Е. Батлер
Институт за демократија, солидарност и граѓанско општество
20 март 2003
17.00 часот - хотел "Холидеј ин"
"Неуспехот на Ирак да се разоружа"

Др. Иванов, почитувани колеги. Многу сум ви благодарен за поканата да се обратам пред членовите на Институтот за демократија, солидарност и граѓанско општество и пред нивните гости. Моите комплименти до господин Иванов како претседател на Институтот и како организатор на денешниот собир. Анализите на Институтот на итните актуелни прашања, преку дијалози и дебати, и преку размена на идеи и мислења - претставуваат значаен придонес кон зајакнувањето на македонското граѓанско општество, што е неопходно за една силна, витална демократска Македонија. Демократиите не се одликуваат со неподелени мислења, туку со тоа што нудат можност мислењата да се слушнат, да се предизвикаат и да се бранат. Денешната тема претставува одличен пример за тоа, бидејќи не постои поголемо, поважно прашање со кое се соочува секој од нас, од прашањето за Ирак.

Сите сме во тек со најновитеслушања. Претседателот Буш минатата ноќ се обрати до американскиот народ, за да го информира дека американските и коалиционите сили започнаа воени операции за разоружување на Ирак, за ослободување на неговиот народ од Садам Хусеин и за одбрана на светот од поголеми опасности.

Ние сме само на почетокот на една широка и решителна кампања. Разузнавачките податоци до кои дојдоа американската влада и владите на други држави воопшто не оставаат место за сомневање дека режимот во Ирак и натаму поседува и крие најсмртоносни оружја што се направени досега. Како што претседателот неодамна изјави, "Опасноста е јасна: со употреба на хемиско, биолошко или, еден ден, нуклеарно оружје, обезбедено со помош на Ирак, терористите би можеле да ги исполнат своите декларирани амбиции и да убијат илјадници или стотици илјади невини луѓе во нашата земја, или во било која друга земја."

Соединетите Држави и други земји работеа напорно и сесрдно врз мирољубиво разоружување. Садам реши да ја отфрли мориљубивата солуција.

Денес, ќе погледнеме подлабоко во одбивањето на Садам да се разоружа и ќе покажеме како еден брутален тиранин со оружје за масовно уништување има потенцијал да предизвика пустош од катастрофални размери во светот. Ќе ви покажам слики кои нема да ви се допаднат.

Ирак се вооружува со оружје за масовно уништување. Никој не го оспорува ова. Тоа не е оружје за застрашување, како што беа нуклеарните арсенали во Студената војна, туку тоа се инструменти за одржување на диктаторскиот режим врз ирачкиот народ и за загрозување на мирот во регионот и во целиот свет.

Во согласност со меѓународното право, од 1991 година наваму, единствената опција за него беше да се разоружа - тој одби мирно да се разоружа и сега ќе биде разоружан со сила. Садам ја искористи дипломатијата како трик за да добие во време и да оствари предност. Цела деценија имаше можност да поднесе комплетен извештај за своето оружје и да се сообрази со цела низа резолуции на Обединетите Нации. Тој не го стори тоа, напротив, го избра патот на лаги, манипулирање и на измама.

Да почнеме со април 1991 година - пред околу 12 години - кога резолуцијата 687 на Советот за безбедност на Обединетите Нации - која се уште е во сила - му даде на Ирак 90 дена да се разоружа. Што стори Садам? Тој го игнорираше крајниот рок, исто како и крајните рокови на уште 16 наредни резолуции на Советот за безбедност на Обединетите Нации. Околу **4.300 дена подоцна**, Садам се уште поседува оружје за масовно уништување; да го уништеше, така како што од него бараше меѓународното право, секако дека тоа ќе му беше признаено.

Минатата година во септември, претседателот Буш се обрати пред Советот за безбедност на Обединетите Нации во врска со потребата да ѝ се стави крај на опасноста што доаѓа од Ирак. Во ноември, Советот едногласно ја усвои резолуцијата 1441. Резолуцијата 1441 беше последната шанса за Садам да се разоружа. Да се разоружа "**веднаш, безусловно и активно**". Во изминатите 12 години се усвоени седумнаесет резолуции на Обединетите Нации, но Садам држко ги игнорираше сите до една. Продолжувајќи со практиката од претходната деценија, тој го прекрши меѓународното право, и ја искористи резолуцијата 1441 како можност да продолжи со своите измами, шетајќи ги оружјето и информациите низ земјата за да избегне нивно откривање, како некој ефтин глумец.

Светот не поверува на неговиот прозирен обид да жртвува неколку нелегални оружја за да спаси огромен број други илегални оружја. Играти што ја игра Садам се состои во тоа да ги почитува ситните технички работи, но да лаже за големите работи за да добие во време, да го олабави притисокот врз својот режим и да ја разедини меѓународната заедница.

Обединетите Нации се основани за да им се спротивставуваат на агресивни диктатори. Се сеќавате на Кореа пред 53 години? Акциите на Обединетите Нации ја спречија Северна Кореа да го покори демократскиот југ. Мојот татко, тогаш 23-годишен поручник со тукушто завршена академија, се бореше за одбраната на Јужна Кореа и во декември 1950 година беше тешко ранет. Оттогаш наваму, примирјето го одржуваат единиците на Обединетите Нации, претежно од американскиот состав, што и овозможи на Јужна Кореа да стане модерна и просперитетна демократија.

Акцијата на ОН во 1950 не беше примена со леснотија. Светот се сеќаваше и се воздржуваше од можноста да се лее уште крв и тоа само пет години по завршетокот на Втората светска војна. Но, светот ја разбра цената на пасивноста. Затоа И презеде акција во 1991. Денес, се наоѓаме пред нов предизвик, кој

воопшто не можеше да биде замислен во 1950, ниту пак сосема разбран во 1991. Дали сме кадарни да одговориме?

Владите на голем број држави се согласуваат со нашите проценки за опасноста од Садам, а преку 35 држави - вклучувајќи ја и Македонија - истапија за да се приклучат кон коалиција на сите оние кои имаат волја да ја елиминираат оваа светска закана по мирот. Македонија се вбројува во овие држави. Најмалку уште десетина држави соработуваат со нас. Некои се определија за борба И трупи како поддршка на коалицијата, други обезбедуваат пристап, бази. А други пак, ќе се вклучат во зачувувањето на мирот во пост-конфликтниот период и ќе обезбедат поддршка во обновата. Сите се еднакви И неопходни во овој заеднички одговор.

САД и нашите сојузници - преку резолуциите на Советот за безбедност на ОН - имаат овластување за употреба на сила при отстранувањето на оружјето за масовно уништување во Ирак. Тоа беше основниот услов за прекинот на оган во 1991. Ништо не е променето од тогаш. Тука не се работи за авторитет, туку за волја. Минатата недела им одадовме почит на 7.200 македонски Евреи кои исчезнаа во холокаустот. Тие ја платија цената на колективната пасивност на оние кои беа преплашени и попуштија пред фашизмот. Го разбираме стравот од воена сила, одбивноста кон жртвувањето на нашите млади војници, ризикот од цивилни жртви. Советот за безбедност на Обединетите Нации не ги извршува своите обврски, но САД и десетина други земји се заветија дека ќе ги извршат своите.

Цената на слободата значи да се биде вечно внимателен, а не вечно да се ангажираат инспекции. Иако сме свесни за опасностите, конфронтирањето со режимот на Садам Хусеин не нё заплашува, како што е случај со некои други држави. Цената на попуштањето, денес е многу повисока од онаа пред 65 години. Секој во оваа просторија знае дека тоа е така.

Има и такви што се залагаат на Садам да му се даде уште време. Тие велат дека на инспекторите им е потребно уште време. Само, тие никогаш не кажуваат уште колку време и колку ќе трае. Дали тоа значи месеци, и ако се месеци, тогаш колку, и со каква цел, со колку повеќе инспектори? Веќе 4.300 дена американската и британската авијација и војници служат како стража долж границата на Ирак. Уште колку време треба овие наши млади мажи и жени да патролираат по небото и да се печат во пустината затоа што некои други немаат волја да се соочат со режимот на Садам, додека за тоа време страда ирачкото население?

Обединетите Нации испратија стотици инспектори за оружје за да го надгледуваат разоружувањето на Ирак. Како што рече државниот секретар Пауел: "Може ли некој да се завети и да ѝ гарантира на меѓународната заедница дека ние ќе постигнеме разоружување само со уште нови инспекции, без фундаментално да се смени улогата на Ирак?" Повеќе време, за Садам претставува предност. Тоа значи повеќе време да го симне притисокот од својот режим. На Садам му беше дадено повеќе од една деценија да се разоружа, и сега времето истече. Заврши времето на дипломатијата.

Дозволете ми да сумирам каде точно сме денес: Ирак на Садам Хусеин претставува закана за мирот и за безбедноста, бидејќи таму, на едно место, под еден тиранин, се вкрстуваат оружјето за масовно уништување, државната поддршка на тероризмот, меѓународната агресија и постојаното газење на човекови права. Ирак е нечесна држава што повеќе од една деценија флагрантно ја потценува волјата на меѓународната заедница, и ја угнетува волјата на сопствениот народ.

Сите знаеме дека Ал-Каеда активно бара оружје за масовно уништување. Знаеме дека Ирак има врски со терористички групи. Знаеме дека Садам е многу способен - и има јака волја - да им обезбеди оружје на терористите или да им помогне самите да го создадат.

Исто така, знаеме и дека на 11 септември 2001 година, американскиот народ - и целиот свет - видоа што можат да сторат терористите, кога претворија четири авиони во оружје. Доволен е само еден канистер нервен гас, едно шишенце антракс, еден контејнер со нуклеарно оружје за да се предизвика ужас каков што никој досега нема видено. Соединетите Американски Држави нема да чекаат за да видат што прават терористите или терористичките држави со хемиското, биолошкото или со нуклеарното оружје.

Цената на непреземање акција е премногу висока за воопшто да се размислува за тоа. Трасиравме пат кон безбедност за да избегнеме натамошна трагедија.

Да ги погледнеме складиштата на Ирак. Да погледнеме што сé Ирак *нема* пријавено:

- 26.000 литри антракс
- 38.000 литри ботулин отров
- 5.500 литри афлатоксин - ги напаѓа виталните органи
- 1.5 тони VX, моќен нервен отров
- близу 30.000 празна муниција што може да се наполни со хемиски агенси
- 550 артилериски гранати полни со иперит.

Исто така, Садам е целосно посветен на напорите да се здобие со нуклеарно оружје.

Садам Хусеин е првиот светски лидер во модерно време што брутално употребил хемиско оружје против својот сопствен народ. Пред петнаесет години, тој употреби хемиско и биолошко оружје против Курдите. Замислете си колку отишол напред и колку многу оружје можеби акумулирал во последните 15 години.

Садам започна хемиски напади врз 40 курдски села и врз илјадници невини цивили во 1987-88 година, користејќи ги како полигон за проба на оружјето. Најстрашниот од овие напади, на 16 март 1988, година го уништи градот Халабја. Целта на Садам беше систематски да ја тероризира и да ја искорени курдската популација во северен Ирак, да ги замолчи оние кои го критикуваа и етничкото

малцинство кое тој не го сакаше, и да ја тестира ефикасноста на своето хемиско и биолошко оружје. Еве какво уништување предизвика тој напад:

- 5.000 цивили, претежно жени, деца и постари луѓе, починаа неколку часа по нападот.

- преку 10.000 лица останаа слепи, осакатени, обезличени, или на друг начин тешко и неповратно инвалидизирани.

- Во наредните години, илјадници луѓе умираа од страотни компликации, од болести на инвалидитет и се раѓаа деца со вродени аномалии.

Режимот на Садам намерно мешаше иперит со нервни отрови за да ги зголеми нивните првични и долготрајни ефекти. Сум видел фотографии као иперитот на Садам - тоа е отров што прави пликови што ги зафаќаат носот, грлото и белите дробови - и неговите нервни отрови - сарин и VX, што ги напаѓаат очите и респираторниот тракт - предизвикуваат ужасна, болна смрт. Сé уште не можам да го заборавам ужасот прикажан на тие фотографии. Затоа сакам да ви покажам неколку од нив.

Халабја во 1988 на Садам му беше полигон за вршење проби. Ирачките војници се вратија во Халабја облечени во заштитна опрема за да проучат какви ефекти имало нивното оружје и нападите. Градот го разделија на сектори и го утврдуваа бројот и локациите на умрените и степенот на повредите. Садам го искористи нападот врз Халабја за да измери колку се ефикасни неговите хемиски отрови за убивање, осакатување и за тероризирање на населените центри. Што мислите, зошто тој направи таква анализа, ако не со намера повторно да употреби такво оружје?

Тоа е начинот на кој Садам Хусеин им се обраќа на оние што припаѓаат на различна група, малцинство, етничка група, и чии гледишта се разликуваат од неговите. Како и многумина од вас овде во оваа просторија, и јас во последниве неколку месеци сум сконцентриран врз Ирак. Познат е фактот дека, откако е дојден на власт во 1979 година, Садам ги напаѓа своите соседи и безмилосно ги угнетува етничките и малцинските групи во Ирак - преку еден милион луѓе умреле во внатрешни судири и војни. Повеќе од еден милион луѓе. Четири милиони Ирачани се определиле да живеат во прогонство, а двесте илјади се исчезнати од неговите затвори и не им се знае трагата. Особено ме потресоа следните стории во меѓународниот и во американскиот печат, па би сакал да ви ги пренесам. Тоа се извештаи што се уште ме прогонуваат.

Во канадскиот печат неодамна се појави коментар на еден 19-годишен Ирачанец, цитирам: "Тешко дека во Ирак ќе успеете да најдете едно единствено семејство чиј син, татко или брат не се убиени, затворени, мачени или исчезнати поради режимот на Садам... Повеќето Ирачани внатре и надвор од Ирак ја поддржуваат инвазијата бидејќи тие се оние што мораат да живеат онака како што стојат сега работите".

А еден поранешен исследник и мачител во ирачкиот режим, Казим Мухамед Ал-Хут, минатата недела даде интервју за Boston Globe. Господин Ал-Хут рекол, цитирам: "Имавме различни начини да ги натераме луѓето да проговорат. На

пример со кабли, со електрични шокови... Деца не убивавме. Ако имаше детето 5 или 6 години, ќе го тепавме со челичен кабел, и така ќе ги натеравме мајките да проговорат".

Во објавените извештаи за сите на Садам за мачење се прикажани распнувања на крст, ковење на јазикот за дрвена штица, употреба на пчели и скорпии за каснување голи деца пред очите на нивните родители, жигосување со врело железо и други грозоморни постапки.

И на крајот, од господин Ал-Рикаби, новинар за Радио Слободен Ирак, со седиште во Лондон. Тој направи интервју со еден поранешен офицер на ирачката разузнавачка служба. Ова е извештајот на г. Ал-Рикаби: "Офицерот ми раскажа како решил специјалниот директорат за безбедност на Ирак да егзекутира 2.000 луѓе во еден ден. Сакале да го расчистат затворот, па така еден ден пред егзекуцијата, Кусај, синот на Садам, ја издал наредбата - а бил и во екипата што го надгледувала погубувањето. Тој ми раскажуваше како ги погубувале луѓето. Почнале во 6 часот наутро, а завршиле во 9 навечер, и јас го прашав, 'Ужасно е да се присуствува на едно погубување, како сте можеле да гледате како се погубуваат 2.000 луѓе во еден ден?' Овој ужасен настан е само еден од многуте такви настани во кои луѓето го изгубиле животот во мориња, под возови, на студено време или при обид за бегство".

САД сака Ирак да биде земја чиј народ нема да живее во страв и ќе може да се сврти кон иднината што ветува надеж. Ние сакаме да го ослободиме Ирак, а не да го окупираате. Ирак има потенцијали да биде одлична држава. Наша заложба е зачувување на нејзиниот територијален интегритет. Народот на Ирак е образован и вешт. Наша цел е унифициран и демократски Ирак во кој припадниците на сите етнички и религиозни групи се третираат со достоинство и почит. Ирак без оружје за масовно уништување, и без врски со терористите. Ирак што живее во мир со соседите. Економските ресурси на Ирак се негова сопственост, сопственост на неговиот народ. Во слободен Ирак, народот ќе ја преземе контролата врз своите ресурси за да изгради слободна земја со просперитет.

Се разочарувам кога во печатот ќе прочитам коментари во кои се вели дека САД го напаѓа Ирак затоа што ја сака и му е потребна ирачката нафта. Еден брз поглед на фактите би требало да ја разбие оваа очигледна неточност. Според мислењето на познатиот енергетски стручњак Даниел Јергин, ирачката нафтата претставува само мал процент од светското производство на нафта - околу 3 проценти. Оваа пролет Ирак го запре производството на нафта цел еден месец, но светот тоа речиси не го ни забележа. Да се работеше само за нафтата, премногу е очигледно дека ќе беше полесно тоа да се постигне директно преку владата на Ирак, наместо да се принудува Садам да се разоружа. САД постојано го повторува истото, дека ирачката нафта му припаѓа на народот на Ирак.

САД ќе даде се од себе да обезбеди хуманитарна помош и поддршка за реконструкција за ирачкиот народ како за време, така и по операциите. Рехабилитацијата и реконструкцијата на Ирак ќе почне во првиот момент штом

ќе биде тоа можно, но нашата заедничка, долгорочна обврска кон Ирак ќе биде да му помогнеме на ирачкиот народ да изгради обединет Ирак што не претставува закана за меѓународниот мир.

САД длабоко ја ценi поддршката што ја покажа македонската влада во разоружувањето на Садам. Македонското знаме се вее во коалицијата на оние што се здружија. Всушност, во вторникот македонското знаме беше кренато заедно со многу други знамиња како дел од коалицијата во Централната команда на САД при воздухопловната база Мекдил во Тампа, сојузна држава Флорида. Полковникот Здравко Поповски е таму како планер за воена поддршка, каде соработува со американски и меѓународни воени офицери. Придонесот на Македонија за глобалната војна против тероризмот се состои од контингент од 10 лица од Втората пешадиска бригада од Кичево кои работат во рамките на германскиот контингент на Меѓународните сили за безбедносна помош - 3 во Авганистан. САД ги продолжува разговорите со Македонија за натамошна поддршка и за начините на кои можеме да ги здружиме своите напори во борбата против тероризмот. Има многу начини на кои земјите можат да го демонстрираат својот став за поддршка на коалицијата на оие што имаат волја да се борат против тероризмот. Владата на Македонија покажува храброст во своите напори за поддршка. Во понеделникот, мојот претседател на претседателот Трајковски и на премиерот Џрвенковски им упати писма во кои ја изрази благодарноста на народот на Соединетите Американски Држави за таквата определба на Македонија.